

Conjunt de fitxes
temàtiques del territori

Patrimoni Medieval i Llegat Templer





Aquest conjunt d'activitats convida a fer una immersió en el passat medieval a partir del llegat dels templers i la història del castell de Plegamans. A través de codis, mapes, narracions i elements arquitectònics, es proposa descobrir com s'organitzava la societat medieval i quins rastres encara perduren en el territori.

L'exploració comença amb Els codis secrets (CT1), una activitat que introdueix el món dels templers a través de missatges encriptats que cal desxifrar. A partir d'aquí, s'amplia la mirada amb La comanda templera i els seus dominis (CT2), on s'analitza l'expansió templera a Catalunya, i La comanda templera i els seus dominis (CT3), que permet identificar i representar la comanda de Palau-solità i Plegamans sobre una graella, reforçant-ne la comprensió territorial.

El segon bloc d'activitats se centra en el castell de Plegamans, com a espai físic i simbòlic de poder feudal. Es proposa conèixer Els senyors del castell (CP3) i, a partir d'aquesta informació, crear una narració pròpia a través de Una aventura al castell, que convida a imaginar històries inspirades en aquest escenari.

Finalment, es treballen La rosa dels vents (CP2) i Façanes del castell (CP1) com a elements arquitectònics i orientadors, fomentant l'observació detallada i la relació entre espai, forma i funció.

Aquest material combina context històric, dimensió territorial i expressió creativa, i està pensat per despertar la curiositat pel patrimoni medieval de l'entorn més proper

Guia d'activitats del projecte socioeducatiu «El dimoni i les pedres» - Segona edició (2025)

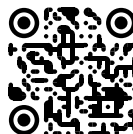
Autora: Paloma Valdivia Vizarreta @hurukuta

Correcció i revisió: Laura Carbonero Sánchez i Verónica Valcarce de Veer

Publicació: Ajuntament de Palau-solità i Plegamans

Disseny gràfic i maquetació: Silvia Calavera

Primera edició: 2020



ÍNDEX D'ACTIVITATS

CT2 La comanda templera i els seus dominis	3
CT1 Els codis secrets	4
CT3 La comanda templera	5
CP1 Façanes del castell	7
CP2 La rosa dels vents	8
CP3 Els senyors del Castell	10
CP4 Una aventura al castell	11

Aquest document està disponible a Internet de forma resumida i amb l'opció de descarregar el text completa: <https://ddd.uab.cat/record/317819>

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de BiblioLab, programa de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona, la col·laboració de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans, dins del Conveni entre l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans i la Universitat Autònoma de Barcelona.

La comanda templera i els seus dominis

Una comanda era un bé immoble situat en un lloc determinat. La seva formació era possible gràcies a donacions i a compres posteriors. Un preceptor sempre hi governava.

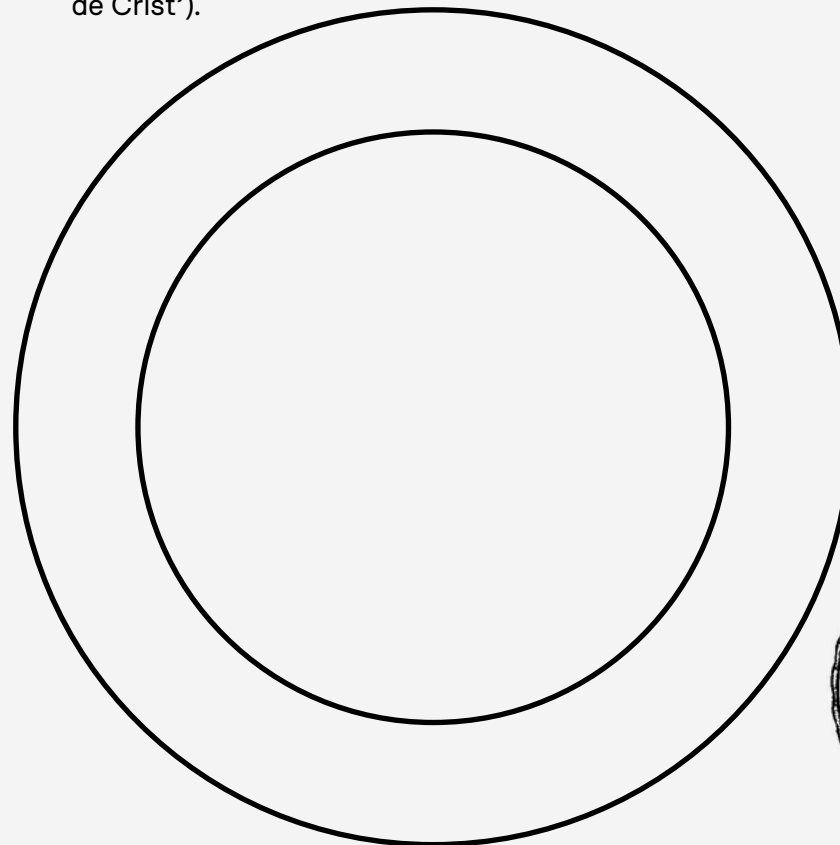
Palau del Vallès (creada l'any 1151) va ser inicialment el centre administratiu no només del conjunt de propietats acumulades a les terres del Vallès, el Baix Llobregat, el Penedès, el Maresme, Osona i la ciutat de Barcelona, sinó també de les propietats que l'orde va anar rebent de bona part de la Catalunya Vella.



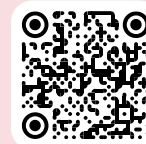
Font: « Templers. Guerra i religió a l'Europa de les croades ». Museu d'Història de Catalunya, 2017.



Copia el segell de l'orde del Temple, amb dos cavallers sobre un únic cavall com a símbol de pobresa. I escriu en llatí « Sigillum militum xpisti » ('Segell dels soldats de Crist').



Comanda de Palau a la Viquipèdia



Comandes catalanes de l'orde del Temple a la Viquipèdia

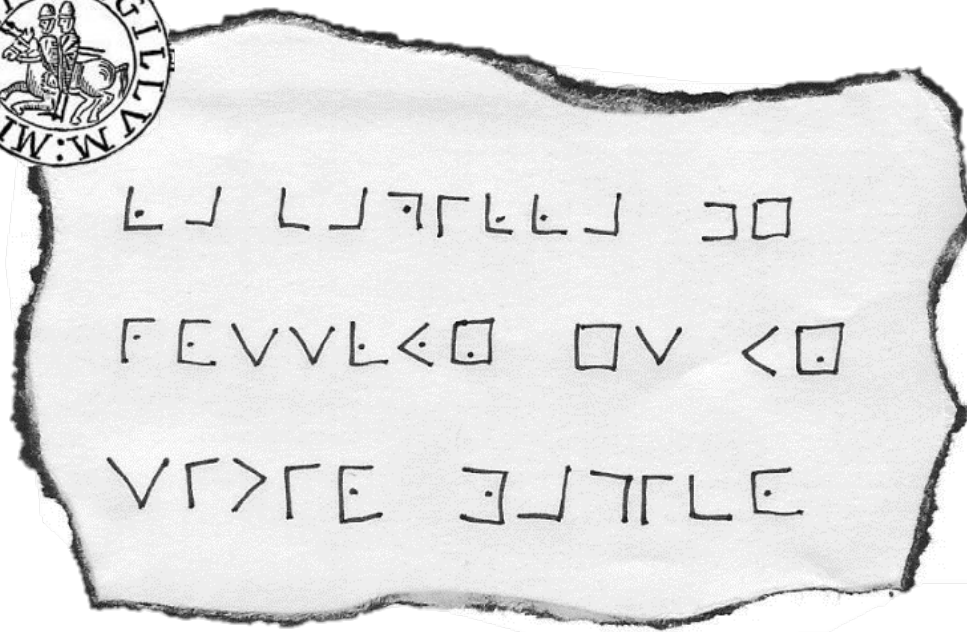




Els codis secrets

L'actual ermita de Santa Magdalena va ser la seu d'una de les primeres comandes catalanes de l'orde del Temple. Ha estat declarada Bé Cultural d'Interès Nacional.

La història dels cavallers templers sempre ha captivat totes les generacions. Han sorgit llegendes i s'han creat novel·les, pel·lícules i jocs que han fet créixer els mites sobre els templers. Un exemple d'això és un misteriós objecte conegut com a Sant Grial.



Seguiu aquesta història misteriosa i desxifreu el codi secret que ens ha deixat un cavaller templar.

Aquí teniu unes pistes per desxifrar el codi:

A	B	C
D	E	F
G	H	I

J	K	L
M	N	O
P	Q	R

S
T U
V

~~| | | |
|---|---|---|
| | W | |
| X | : | Y |
| | Z | |~~

La comanda templera

Sabíeu que els templers van viure a Palau-solità i Plegamans fa gairebé 900 anys? Aquesta orde de cavallers religiosos va ser molt important a l'edat mitjana. S'anomenaven templers perquè protegien les persones que feien pelegrinatges i cuidaven territoris després de les Croades. També conreaven terres i ajudaven a organitzar el territori.

Al nostre poble, es va fundar una casa templera cap a l'any 1151, a la zona on avui trobem l'ermita de Santa Magdalena, a tocar de la riera de Caldes. Aquesta casa es deia Comanda de Palau del Vallès, i va ser una de les primeres i més importants de Catalunya. Des d'aquí, els templers gestionaven moltes terres: tenien camps, masies i camins que arribaven fins a Vic, Caldes, Parets o Lliçà.

Què feien els templers aquí?

Els templers vivien en comunitat. Resaven, treballaven la terra i ajudaven les persones de l'entorn. Eren una barreja entre monjos, soldats i pagesos. A Palau, van construir una petita església (l'actual ermita de Santa Magdalena) i altres parts de la casa templera. Hi van viure durant uns 150 anys.

Els documents antics confirmen la seva presència. Per exemple, sabem que un cavaller templar anomenat Guiu era el responsable d'aquesta casa l'any 1212. Avui, en honor seu, hi ha un carrer que es diu Carrer del Templer Guiu.

Què els va passar?

L'any 1312, el Papa (líder de l'Església) va ordenar tancar totes les cases templeres d'Europa. A Palau, les seves terres van passar als hospitalers, una altra ordre religiosa. L'ermita de Santa Magdalena va continuar funcionant com a capella fins al segle XIX.

Tot i que l'edifici ha canviat al llarg del temps, encara es conserven restes originals. L'ermita que veiem avui té murs antics, una porta romànica i un petit campanar d'espada. Fins i tot es va trobar una tomba davant de l'entrada, probablement d'un templar que va voler ser enterrat allà per humilitat, perquè la gent trepitges la seva tomba en entrar.

Per què és important aquesta història?

Perquè ens ensenya que Palau-solità i Plegamans va formar part d'una història europea molt important, i que al nostre poble hi ha vestigis reals i comprovats d'aquest passat. L'ermita de Santa Magdalena no és només una capella antiga: és una prova viva que aquí hi van ser els templers. Això forma part del nostre patrimoni i ens connecta amb la història medieval catalana i europea.

Actualment, l'Ajuntament i la Generalitat protegeixen aquest lloc i preparen activitats perquè el puguem conèixer millor. A classe o amb la família, podem visitar l'ermita i imaginar que, fa segles, pels mateixos camins, hi caminaven templers de veritat.



La comanda templera

Una comanda era un bé immoble situat en un lloc determinat. La seva formació era possible gràcies a donacions i a compres posteriors. Un preceptor sempre hi governava.

Palau del Vallès (creada l'any 1151) va ser inicialment el centre administratiu no només del conjunt de propietats acumulades a les terres del Vallès, el Baix Llobregat, el Penedès, el Maresme, Osona i la ciutat de Barcelona, sinó també de les propietats que l'orde va anar rebent de bona part de la Catalunya Vella.



Reprodueix aquest disseny de la capella de Santa Magdalena de Palau.



Entrevista a Josep Maria Farnés, de l'Associació cultural Quatre Pins, sobre la comanda templera a Palau. Programa El Meu Carrer, Ràdio Palau (29/1/2019). Inici de l'entrevista: 1:22:00.

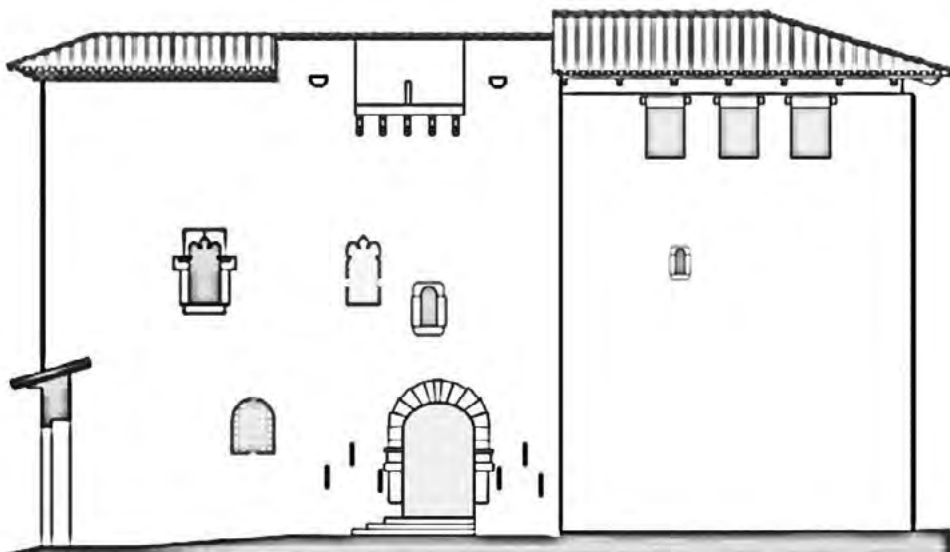


Façanes del castell

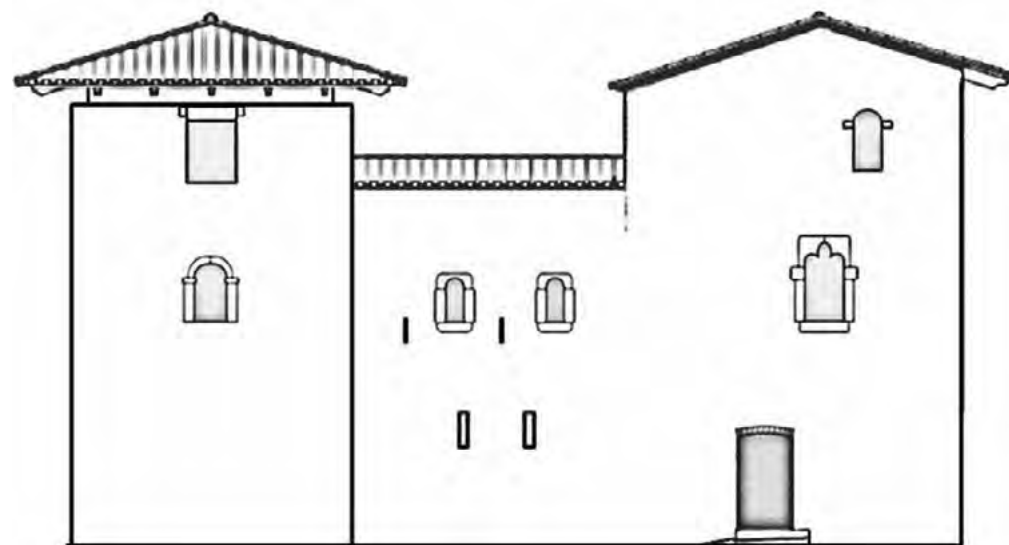
El castell de Plegamans és un castell d'estil gòtic construït entre els segles XIV i XV. Està declarat Bé Cultural d'Interès Nacional. Actualment funciona com a seu de la Fundació Folch i Torres i acull l'Escola Municipal de Música.



Acoloreix les façanes del Castell. Saps per què es diuen Tramuntana i Ponent?



Façana orientada a tramuntana.



Façana orientada a ponent.



Escaneja el codi QR
per a conèixer millor
aquest espai.

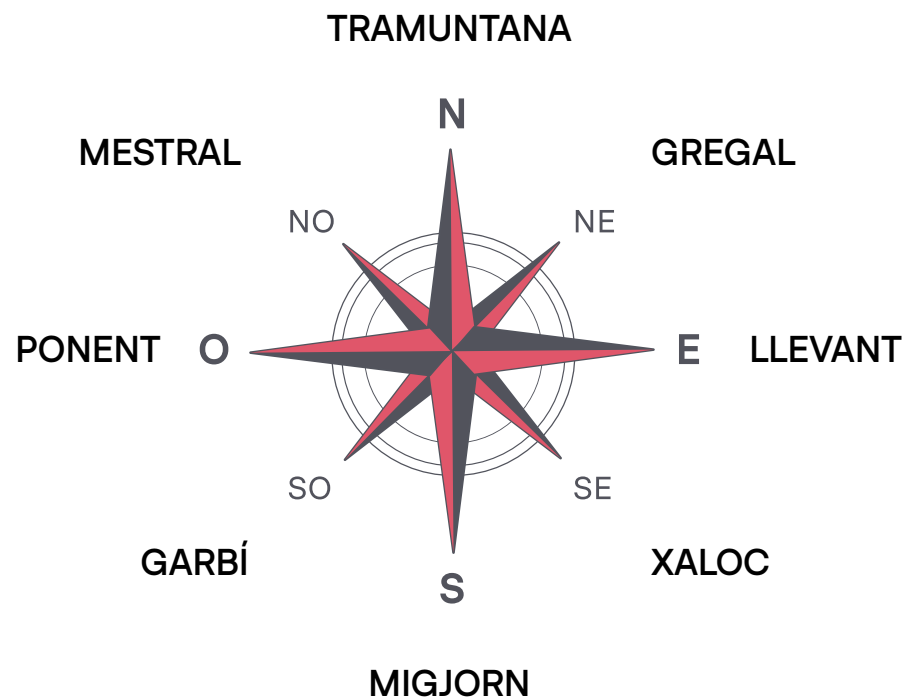


La rosa dels vents

La rosa dels vents és un cercle que té marcats els 32 rumbos de procedència del vent. Els noms dels vents varien segons la direcció d'on provenen.



Observeu la foto aèria del castell de Plegamans per determinar-ne l'orientació.



8

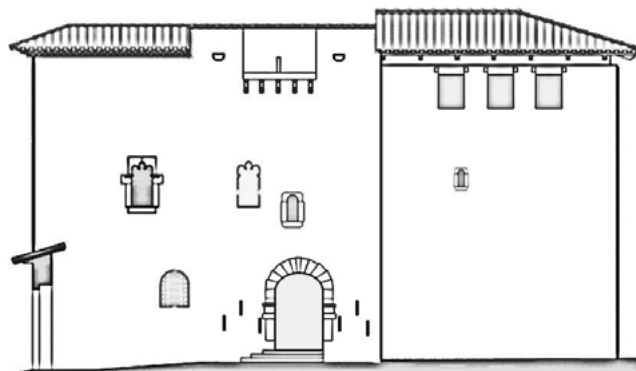


N	_____	S	_____
NE	_____	SO	_____
E	_____	O	_____
SE	_____	NO	_____

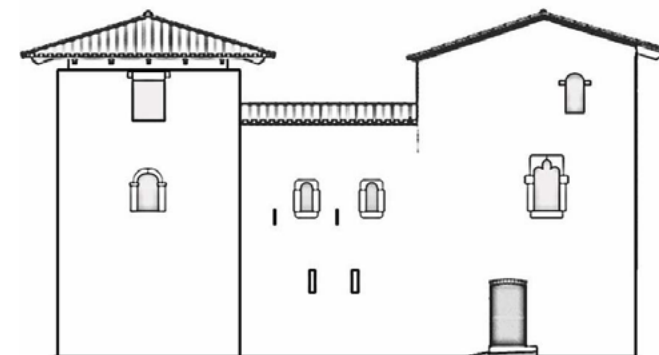
La rosa dels vents



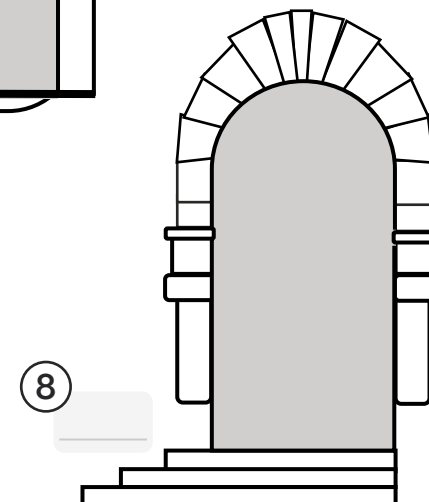
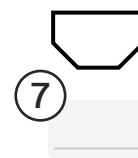
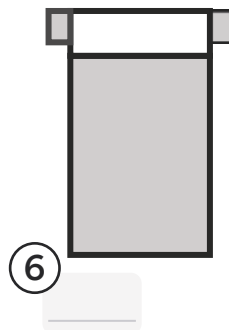
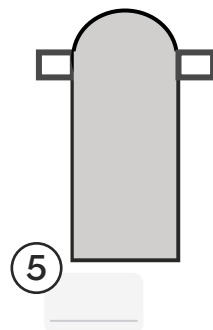
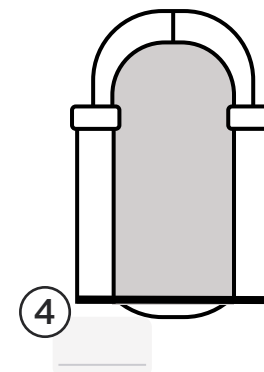
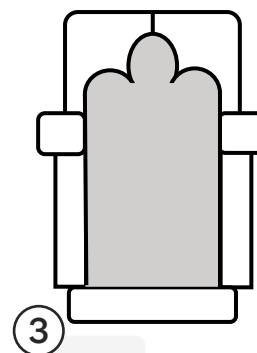
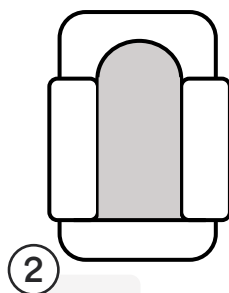
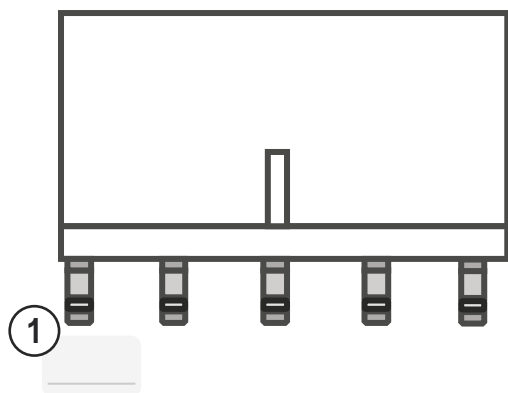
Indiqueu als requadres en blanc la ubicació de les parts del castell: **T** si estan orientades a tramuntana o **P** si estan orientades a ponent.



Façana orientada a tramuntana.



Façana orientada a ponent.



Els senyors del Castell

El castell de Plegamans apareix documentat l'any 965 en una acta de compravenda.

Les evidències sobre el primer senyor de Plegamans daten de l'any 1122. El seu nom era Guadall Gilabert. Cal dir, però, que anteriorment hi havia hagut altres membres anomenats de la família Plegamans. Per exemple, Guillem de Plegamans, que participà en la primera conquesta de Mallorca (any 1114). Però no hi ha dubte que el personatge més destacat de la família fou Ramon de Plegamans, lloctinent del rei, que va participar activament en la conquesta de Mallorca al costat de Jaume I El 1371.

Pere de Citrà va comprar la jurisdicció de Plegamans, Gallecs i Palau solità, i el 1427 el rei Alfons el Magnànim va incorporar aquesta jurisdicció a la Corona.

Al segle XV la possessió del castell corresponia als Vilatorta, dels quals, Antoni de Vilatorta, fou conseller de Barcelona en la composició del "Consell de Cent". D'altres cases que van tenir la possessió del castell van ser els Gualba i Clariana, fins al 1600.

Finalment, l'any 1776 el domini resta sota jurisdicció dels Sentmenat, els quals la tingueren fins al 1931 quan va ser adquirida per Joan Casajoana, veí del municipi.

Durant molts anys l'edifici va restar abandonat i va ser víctima d'un acte d'espoliació d'un dels finestrals gòtics. Al 1995 va ser restaurat i avui dia serveix de seu de l'arxiu de la Fundació Folch i Torres.



L'estel dels senyors de Plegamans va brillar amb gran esplendor durant uns dos-cents cinquanta anys, des de principis del segle XII fins a finals del XIV.



Quants anys han passat des de la primera compravenda del castell?

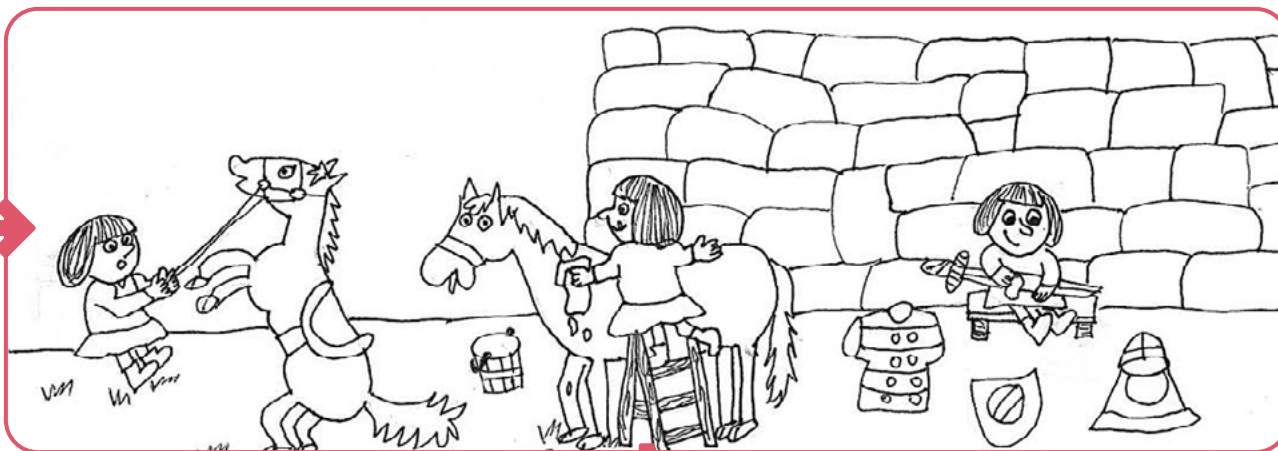
Quants propietaris ha tingut el Castell de Plegamans abans de ser del nostre Ajuntament?



Aprèn més sobre el Castell de Plegamans en la Viquipèdia



Una aventura al castell



Crea una història, un guió per a una obra de teatre o un còmic que tingui lloc al Castell de Plegamans.

Després pots representar la teva creació amb els companys i companyes de classe!

